

kettőt kérdőmondatná alakítunk át. A diagnózis meghatározása valahol itt kezdődik. Halász Béla szerint „A régi kapcsolatok, kapcsolatrendszerek hirtelen megszűntek, és az időközben elkényelmesedett, fásulttá vált módszertani könyvtárosok nem tudtak »újat« nyújtani... Egyszerűen nem vettük észre, hogy az évek óta beolajozottan működő módszertani gépezetnek tulajdonképpen elfogyott az üzemanyaga, szerkezetileg pedig korszerűtlen, nem tud igazodni a megváltozott társadalmi, ezen belül az új könyvtári valósághoz sem.”

„A feladatok adva vannak.” A régi klasszikus gyakorlat tapasztalatai alapján eredményt csak éveken át végzett *következetes* munkától várhatunk, amely majd új kapcsolatokat hoz létre, igazodva a megváltozott társadalmi és könyvtári valósághoz.

A mai hálózati-módszertani könyvtárosnak ismernie kell a legújabb szakirodalmat, a törvényeket, rendeleteket, a különféle központi szolgáltatásokat, a továbbképzési lehetőségeket stb., amelyeknek birtokában bármelyik könyvtárnak és könyvtárosnak segítséget nyújthat (sokszor csak akarattal kérdése ez mindkét részről) munkájához és szakmai gondjainak megoldásához. A hálózati-módszertani könyvtáros mondja meg, hogy miben *tud* és (annak ellenére, hogy a rendelet szerint hatáskörébe tartozik) miben *nem tud* segíteni. Hiba volna azt hinni, hogy ez utóbbi beismerése miatt tekintélye csorbat szenved.

S még valamit. A hallottak és az elmondottak ellenére bizonyosan akad még Magyarországon sok olyan hálózati-módszertani könyvtáros, aki eleget tett munkaköri követelményeinek, aki cselekvési lehetőségeinek szűkre szabott határain belül cselekedett is, és fontosnak tartotta a meglátogatott könyvtár sorsát, őrének szakmai gondjait, aki nem mint „főhatóság” lépett fel, s nem őrlődött fel az érdektelenség, valamint a formalitások malmában. És nem is bújtt az annyit emlegetett objektív nehézségek mindent beborító leple alá.

D r. Alkonyi István

A betegség és a gyógyítás is összefügg a járási könyvtárak állapotával

Mestereim egyike, úgy 10—15 éve, kérésemre így definiálta a járási módszertani munkát: „Ide tartozik, Öcsém, mindaz, amit el kell végezni a hálózat működése érdekében, de rajtad kívül — ki tudja, miért — más meg nem csinálja...” Találkoztam azóta a módszertani tevékenység árnyaltabb, didaktikusabb, szakszerűbb meghatározásaival, de az imént idézetet, mely számomra az elsők egyike volt, ma is, *Szita Ferenc* vitaindítóját olvasva is pontosnak tartom.

A gyakorló könyvtáros hajlamos arra, hogy a hálózati-módszertani munkát első-sorban a járási könyvtár működési rendjében, munkaszervezetében mérhető munkaidő- és költséghányaddal határozza meg. Ebben az összefüggésben alig szorul bizonyításra, hogy tanácsi könyvtárhálózatunk elmúlt három évtizede alatt a hálózatok alközpontjaiban a hálózatra fordított eszköz-, munkaidő- és költséghányad — bár az intézményi előirányzatok a többszörösükre növekedtek — folyamatosan csökkent, s ma sem növekszik. Ez a folyamat nyilván az ellátóközpontok szervezésével és elterjedésével lesz megállítható, illetve megfordítható.

Kínálkozó összefüggés számunkra az is, hogy a módszertan felelősségét és eredményességét a járási hálózat eredményeiben vagy eredménytelenségében ragadjuk meg. Így közelíti meg a kérdést a vitaindító, a szakfelügyelet, a könyvtárfenntartó, a falusi könyvtár és könyvtárosa is. Kézenfekvő az új elemek számonkérése a hálózati munka módszerében, az alközponti szolgáltatásokban, a helyszíni beavatkozásokban egyaránt. A szakma e területén a rutinfeladatok, az ismétlődő „újramunkák” arányát törvényszerűen a hálózat mindenkori helyzete határozza meg. Ezek többsége előre nem tervezhető, mert az alközpontnak hálózatát szolgálnia kell a váratlan személyi cserék esetében is, mégpedig a soron kívüli állományellenőrzésekkel, a pályakezdő könyvtárosok gyakorlatának szervezésével, az alapfokú vizsgákra való felkészítéssel. Ezeknek a természetüknél fogva idő- és munkaigényes feladatoknak a végzése a járási könyvtár sajátos jogi helyzetében végül is a székhelyi szolgálat függvénye, néha pe-

dig egyenesen ütközik is azzal. Előfordulhat, hogy a hálózat helyzetének ismeretében szakfelügyelőként is megfelelőnek ítélem a járási könyvtár hálózati-módszertani munkáját, jóllehet a szolgáltatások szüneteltetése vagy egyéb ismert gátló körülmények miatt a hálózat hatóköre nem bővült, kölcsönzési forgalma stb. nem emelkedett, netán csökkent.

A hálózat mennyiségi felfutásának, a hálózatfejlesztés „külsőterjes” szakaszának fényesebb éveiben a járási könyvtár módszertani munkája szinte módszerként jelezte az általános felügyelet és az akkori megyei módszertani munkában testet öltő szakfelügyelet egységét. Annyiban mindenképpen, amennyiben az alapterület és a hatókör növekedését, az akkor induló új vagy újszerű szolgáltatásokat a módszertani munka eredményeinek tulajdonítottuk. Emlékezetem szerint hálózati-módszertani tevékenységünkben a folyamatos működés követelménye, csakúgy mint most, akkor is bőséges elfoglaltságot adott és sok rutinfeladat elvégzését követelte meg.

Hadd emlékeztessék arra is, hogy a járási könyvtárakkal — éppen a hálózati-módszertani munka miatt — gondjaink voltak a hetvenes éveket megelőzően is. A feladatok és az alkalmazott módszerek közötti feszültséget *Sallai István* már 1955-ben, *Sebestyén Géza* pedig 1956-ban felelősséggel érzékelte a *Könyvtáros* 1955. évi 8., illetve 1956. évi 6. számában írt cikkében. A módszertani munka korszerűsítésének újabb követelményeit 1968-ban *Szente Ferenc* két cikkben is megfogalmazta a *Könyvtárosban* (8., 9. sz.). Ugyanebben az évben az *Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács* egyik ülésén a járási könyvtárakkal foglalkozott, s az összefüggések miatt nem kerülhetett ki a hálózati-módszertani tevékenység megoldandó kérdéseit sem. (Lásd a *Könyvtáros* 1968/8-as számát is.)

Ezért követnénk el hibát, ha a módszertani munka betegségét, a gyógyítás lehetőségét az elsősorban érintett szervezeti egységek — a járási könyvtárak — állapotának elemzése nélkül vizsgálánk. A kezelés, a gyógyítás is csak így lehetséges. Rendezzük, ha kell, szervezeti gondjainkat is a falu könyvtárügye és a hálózattal foglalkozó munkatársak közös érdekében.

G a a l S á n d o r

Gondolatok a központi ellátásról

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ által nemrégiben megjelentetett *Centralizációs törekvések a hazai közművelődési könyvtárakban* című kiadványban újraolvashattam *Halász Bélával* közösen írt munkánkat is, amely az úgynevezett *Veszprém megyei kísérlettel* kapcsolatos elképzeléseket és terveket, az első tapasztalatokat és gondokat foglalja össze. A mű megjelenése nekem is alkalom arra, hogy néhány, általam fontosnak tartott kérdéssről papírra vessem gondolataimat, s ezzel magamat bizonyos kérdések ismételt átgondolására késztessem, másokat pedig esetleg vitára, továbbgondolkodásra ösztönözzek.

Ami a kötet megjelentetését illeti: nem túlságosan nagy öröm a szerző számára három év múltán látni és újraolvasni nyomtatásban a saját írását egy olyan kérdésben, amelyet országos kísérletnek, tehát állandóan változónak vagy változtathatónak tekintenek, illetve tekintettek. A kísérlet hivatalos lezárása után jó pár évvel korábbi gondolatokkal, régen elavult vagy túlhaladott adatokkal jelentkezni a szakmai közvélemény előtt, bölcsőbb megfontolást érdemelt volna a szerzőktől is, de főként a kiadótól. Félreértés ne essék: nincs szándékomban megtagadni a kötetben leírtakat, mert többségük ma is érvényes, nyugodtan vállalható, de egész sereg kérdésben ma már másként fogalmaznánk, más mozzanatokat hangsúlyoznánk és emelnénk ki. Három év múltán nemcsak a tapasztalatok, hanem a gondok és az elképzelések is sokat változtak. Ezek száma így még eggyel gyarapodik: ha a saját házunk táján ennyire lassú az információáramlás, ilyen nehézkes a tapasztalatok átadása és cseréje, miként tudjuk meggyorsítani a könyvtár—olvasó viszonylatban?

A könyvtári centralizációs törekvések társadalmi szükségessége

Úgy érzem, hogy a könyvtári centralizációs törekvéseket — gondolok itt mindenképp előttr a közművelődési könyvtáraknak a központi ellátórendszerek megvalósítására